

สัจจะซ้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรา* ของ
ศิวกานท์ ปทุมสูติ

Multifaceted Meanings of *THANG CHAKRA* Contemporary Poetry Literary
Masterpiece by Siwakarn Patoommasoot

ณประภาพร รุจจนเวท

Naprapaporn Rootjanawet

วรวรรณ ศรียาภัย

Warawat Sriyabhaya

วรัญญา ยิ่งยงค์ดี

Warunya Yingyongsak

ศราวุธ หล่อดี

Sarawut Lordee

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Liberal Arts, University of Phayao

Received: 19 March 2023

Revised: 25 March 2023

Accepted: 4 April 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของสัจจะซ้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรา* ของศิวกานท์ ปทุมสูติ โดยใช้แนวคิดความรู้ในตัวบท ความรู้นอกตัวบท และแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์ ซึ่งผลการศึกษพบลักษณะเนื้อหาของสัจจะซ้อน 3 ลักษณะ ได้แก่ ด้านชีวิต ด้านสังคม และด้านเหนือโลก นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะเนื้อหาของสัจจะซ้อนแต่ละด้านมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ตลอดจนนักวิจัยมีกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสัจจะซ้อนที่หลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ

คำสำคัญ: สัจจะซ้อน, วรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัย, *ทางจักรา*

Abstract

This study focused on the multifaceted meanings in *Thang Chakra*, a contemporary poetry literary masterpiece written by Siwagarn Patoommasoot. Through the lens of in-text implication, beyond-implication, and the concept of literary criticism, the findings revealed three multifaceted meanings related to life, society, and the supernatural. These meanings were reflected through the use of figurative, conceit, and simile highlighting the author's tones and purposes implied in this masterpiece text.

Keywords: Multifaceted meanings, Contemporary poetry literary masterpiece, *Thang Chakra*

บทนำ

กวีนิพนธ์ เรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ได้รับการจัดอันดับเป็นวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ดีเด่นในหนังสือวรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัยรัชกาลที่ 9 ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา และได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติในปี พ.ศ. 2560 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จากการประกวดเชว่นบุ๊คอวอร์ด ในปี พ.ศ. 2559 นอกจากนั้นยังเข้ารอบรางวัลซีไรต์ หนังสือประเภทกวีนิพนธ์ ในปี พ.ศ. 2559

เนื้อหาของวรรณกรรมเอกเรื่อง *ทางจักรวาล* แบ่งออกเป็น 4 ภาค ประกอบด้วยภาค 1: ปลายฤดูหนาว ภาค 2: เข้าฤดูร้อน ภาค 3: สู่ฤดูฝน ภาค 4: พากฤดูกาล และแบ่งเป็นตอนย่อยอีก 45 ตอน ภาพรวมของเนื้อหา นำเสนอภาพชีวิตของผู้คนที่หลากหลายผ่านสายตาของตัวละครหลัก “ครู” และ “ภูผา” ทั้งสองมีสถานะเป็นครูและศิษย์กัน เป็นผู้ชายต่างวัย ต่างประสบการณ์ ที่ร่วมเดินทางด้วยกันโดยมีจักรยานเป็นพาหนะ ตลอดการเดินทางตัวละครได้พบผู้คน สิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนพหุวัยชีวิตได้อย่างน่าสนใจ

ระหว่างการเดินทางตัวละครหลักของเรื่องได้พบเจอกับสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็น สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต พืช สัตว์ บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และสะท้อนความคิด ความเชื่อของตัวละครนั้นออกมาผ่านบทสนทนาที่ชวนให้ผู้อ่านพินิจตาม นอกจากนั้นยังสะท้อนปัญหาสังคมที่สะสมมาหลายยุคหลายสมัย จนปัจจุบันพอกพูนเกินแก้ไข ผู้คนในทุกระดับของสังคมยังติดกับดักทางความคิด และเต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา ความสำคัญของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมดังกล่าวทำให้เห็นได้ชัดว่า “สารัตถะ” ที่กวีนำเสนอเป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่าศึกษาวิเคราะห์

เจตนา นาควัชร (2514: 15) ได้กล่าวถึงการสะท้อนภาพสังคมในมุมมองของวรรณกรรมว่า วรรณคดีแสดงให้เห็นถึงชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ และในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้ได้ นักประพันธ์ที่ดีก็คือ นักประพันธ์ที่สามารถเสาะหาลักษณะและความหมายที่แท้จริงของสังคมของตน แล้วนำมาแสดงออกในวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่ามีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น จากคำกล่าวนี้นี้จะเห็นได้ว่า วรรณกรรมเรื่อง *ทางจัก*

รว ได้ทำหน้าที่ของวรรณกรรมสะท้อนสังคมได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นทฤษฎีของกวีจึงมีบทบาทต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

ดังตัวอย่าง ตอนที่ครูและภรรยาได้สนทนากับชาวบ้านเกี่ยวกับปัญหาราคาข้าว ปัญหาปากท้อง และแนวทางการแก้ปัญหา เมื่อได้ฟังคำตอบที่สะท้อนวิถีคิดของชาวบ้าน ก็ทำให้ครูและภรรยาเกิดความคิดตั้งบทกวีซึ่งเป็นการสะท้อนมุมมองของกวีอีกชั้นหนึ่ง ดังเช่นตัวอย่าง (1) นี้

(1)

แต่กินอยู่รู้เห็นมักมิเห็น

ดุจกรงที่มีขังแต่ยั่งยืน

รอบกังกาลำเคี้ยวเห็นอื่น

ยังรอใครได้ตื่นเป็นดวงตา

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 60)

จากบทกวีข้างต้น แสดงให้เห็นถึงต้นตอของปัญหานั้นก็คือ ความคิดของคน ที่ในที่นี้ ใช้ “กรง” เป็นภาพแทนของชุดความคิดที่ผลิตซ้ำเดิมความลุ่มหลง การไม่รู้จักรวเคราะห์ตัวเอง วิเคราะห์ชุมชน เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา ราคาข้าวตกต่ำ สร้างอำนาจต่อรองด้วยการพึ่งพาตนเอง และจัดการตลาดอย่างเป็นระบบ แต่ชาวบ้านในเรื่องยังคงปล่อยให้เกิดปัญหาซ้ำเดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยยอมที่จะเผชิญปัญหานั้นและบอกแต่เพียงว่าไม่มีทางแก้ สิ่งนี้เปรียบเสมือนกรงที่ขังวิสัยทัศน์ และขังศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็ง

จากตัวอย่างการวิเคราะห์นี้จะเห็นได้ว่ากวีนำเสนอความหมายระดับนามธรรมผ่านการใช้อุปมาโวหาร เพื่อให้ผู้อ่านคิดเปรียบเทียบเชื่อมโยงจนเข้าใจความหมายแท้จริงที่ซ่อนอยู่

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของสัจจะเชิงซ้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรว* ของศิวกานท์ ปทุมสูติ โดยใช้แนวคิดความรู้ในตัวบท ความรู้นอกตัวบท และแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์ เพื่อให้ทราบสัจจะเชิงซ้อนที่ลึกซึ้งของบทประพันธ์แต่ละฉากตอน และเชื่อมโยงสู่ความหมายแก่นของเรื่อง ตลอดจนวิเคราะห์จัดกลุ่มสัจจะเชิงซ้อนที่พบ และศึกษาความสัมพันธ์ของสัจจะเชิงซ้อนแต่ละด้าน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของสัจจะเชิงซ้อนในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรว* ของศิวกานท์ ปทุมสูติ

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่อง สัจจะเชิงซ้อนในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 2 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตด้านข้อมูล ขอบเขตด้านแนวคิด ดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

สัจจะเชิงซ้อนในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ เป็นหนังสือประเภท กวีนิพนธ์ไทย ขนาดยาว มีจำนวนหน้าทั้งหมด 266 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปลายฤดูหนาว (หน้า 5-110) ตอนที่ 2 เข้าฤดูร้อน (หน้า 112-168) ตอนที่ 3 สู่ฤดูฝน (หน้า 170-249) หมายเหตุ *ทางจักรวาล* (หน้า 250-253) ตอนที่ 4 ฟ้าฤดูกาล (หน้า 256-259)

2. ขอบเขตด้านแนวคิด

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยนี้โดยใช้แนวคิดความรู้ในตัวบท ได้แก่ รูปแบบและลักษณะเนื้อหาของ สัจจะเชิงซ้อน ที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ และความรู้ นอกตัวบทมาประกอบการวิเคราะห์ ได้แก่ ประวัติและภูมิหลังของกวี วรรณศิลป์ และหลักการประเมินคุณค่ากวีนิพนธ์ตามระเบียบวิธีวรรณกรรมวิจารณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

- วรรณกรรมเอก หมายถึง ผลงานที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้ได้รับรางวัลระดับชาติ
- กวีนิพนธ์ หมายถึง ร้อยกรองที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีศิลปะ
- สัจจะเชิงซ้อน หมายถึง ความหมายระดับนามธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป (วรวรรณ ศรียาภัย, 2565: 17-172)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สำหรับการเก็บข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสร้างเครื่องมือประเภทแบบบันทึกการศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ แบบบันทึกสัจจะซ้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง *ทางจักรว* หลังจากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบหาคุณภาพ โดยนำเครื่องมือดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย นักวิชาการด้านภาษาไทย 2 คน และนักวิชาการด้านการวิจัย 2 คน ช่วยพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัย หลังจากนั้น นำคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยออกแบบการสร้างเครื่องมือจากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ประกอบด้วย

- หลักการตีความบทประพันธ์โดยเชื่อมโยงกับข้อมูลภายนอกตัวงาน โดยศึกษาจากเอกสารประกอบการสัมภาษณ์
- หลักการประเมินคุณค่ากวีนิพนธ์ตามระเบียบวิธีวรรณกรรมวิจารณ์ โดยศึกษาจากเอกสารประกอบการสัมภาษณ์
- การศึกษาข้อมูลบริบททางสังคมวัฒนธรรมของบทประพันธ์และประวัติผู้แต่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์และเก็บข้อมูลสารัตถะของ *ทางจักรว* ลงในแบบบันทึก หลังจากนั้นจัดกลุ่มผลการวิเคราะห์สัจจะซ้อน เรื่อง *ทางจักรว* ลงในตารางวิเคราะห์ และสัมภาษณ์กวี คิวกานท์ ปทุมสูติ บันทึกผลลงในแบบบันทึกการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากจัดระบบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษาความเปรียบของวรรณกรรมตามระเบียบวิธีทางวรรณกรรมวิจารณ์ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงระหว่างรูปแบบ กลวิธีการสร้างความเปรียบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาคูณค่าของเรื่อง *ทางจักรว* โดยอธิบายด้วยกระบวนการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

สัจจะซ่อนในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ

จากการวิเคราะห์สัจจะซ่อนที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ พบภาพและความหมายซ่อนที่โดดเด่น โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ สัจจะซ่อนด้านชีวิต สัจจะซ่อนด้านสังคม วัฒนธรรม และสัจจะซ่อนด้านเหนือโลก

1. **สัจจะซ่อนด้านชีวิต** คือ ความหมายระดับนามธรรมที่ดีความได้จากการอ่านบทกวีจากเรื่อง *ทางจักรวาล* เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลในระดับปัจเจก แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สัจธรรมของชีวิต และแนวคิดในการใช้ชีวิต

1.1 **สัจธรรมของชีวิต** คือ ความหมายระดับนามธรรมที่กล่าวถึงความเป็นไปของชีวิตตามความจริง ดังตัวอย่าง (2)

(2)

วันที่ข้าและใครต้องไปต่อ

กงของพ่อล้อของข้าจักรวาลี

ระยะทางระหว่างรอข้ามธรณี

พ่อคงพลอยยินดีและอวยชัย

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 7)

จากบทประพันธ์ (2) กล่าวถึงฉากที่เป็นฉากธรณีประตูที่เป็นสัญลักษณ์ของประตูทั้งเวลาในอดีต และปัจจุบัน ประตูทั้งโลกนี้และโลกหน้า ตัวละคร “ครู” ได้ใช้อยายตนะสัมผัสกับบรรยากาศในเรื่องทำให้ภายในจิตใจได้เปิด ประตูเวลาย้อนคิดถึงภาพความทรงจำในอดีตที่เคยมาเยือนวัดแห่งนี้ และบอกเล่าถึงการข้ามธรณีประตูซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของประตูทั้งโลกนี้กับโลกหลังความตาย รำลึกถึงพ่อที่ได้ข้ามธรณีหรือจากโลกนี้ไปแล้ว เปรียบเทียบกับชีวิตของตัวเองที่ยังไม่ข้ามธรณีประตูนี้ไปจึงยังจำเป็นต้องเดินทาง เรียนรู้ และใช้ชีวิตไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ โดยหวังว่าจะได้กำลังใจและคำอวยพรของพ่อผู้ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนั้นประตูนี้ยังเป็นสัจจะซ่อนของ “วัฏจักรของสรรพสิ่ง” พิจารณาได้จากวรรค “กงของพ่อล้อของข้าจักรวาลี” สะท้อนให้เห็นว่า สรรพสิ่งมักจะหมุนมาสู่จุดเดิม ดังเช่นกาลเวลาที่หมุนตัวละคร “ครู” ให้กลับมาอยู่ในสถานที่เดิมที่เคยมาสมัยยังเป็นเด็ก มนุษย์ก็เช่นกันย่อมมีวัฏจักรหมุนวนตามสัจธรรมของชีวิต คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้และยั่งยืน จากฉากรู้ผู้อ่านยังได้เห็น สัจจะซ่อนเกี่ยวกับความทรงจำของ “ครู” ที่มีความสุขเมื่อได้นึกถึงพ่อที่เสียชีวิตไปแล้ว ความทรงจำนี้แปรเปลี่ยนเป็นพลังบวก เป็นพลังใจที่ทำให้ “ครู” มีแรงเดินทางต่อ เมื่อชีวิตยังมีแรงใจทุกคนก็สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ รวมถึงสร้างสรรค์อนาคตได้ ดังนั้นสัจจะซ่อนดังกล่าวยังได้แสดงถึงความหวังและกำลังใจของกวี ทั้งการเดินทางของตัวละคร “ครู” ในเรื่อง *ทางจักรวาล* และการเดินทางของกวีในชีวิตจริง ดังตัวอย่าง (3)

(3)

เราจะไปถึงไหนกันครับครู	ภูผาเคาะประตูความมุ่งหวัง
ข้าบอกมิได้มีที่หยุดยั้ง	มิได้ตั้งที่หมายที่ไปแท้
เราจะปั่นไปเรื่อยเหนื่อยก็พัก	พบปัญหาอุปสรรคก็จักแก้
ทดสอบเข้มแข็งและอ่อนแอ	อ่านเขียนพ่ายแพ้และชนะ
ปลายหนวากจะหนวาร้าวรอน	พบแล้งเผชิญร้อนอิสระ
เสพรู้สึกรู้สากับภาวะ	ตรรกระอบวงแห่งกงล้อ

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 17)

จากบทประพันธ์ (3) บอกเล่าถึงการเดินทางที่ให้ความสำคัญกับเรื่องราวระหว่างทางมากกว่าปลายทาง ไม่ว่าจะเป็นความเหนื่อยล้า ปัญหาและอุปสรรคระหว่างการเดินทาง ดังเช่น สภาพอากาศในแต่ละฤดูกาล เพื่อจะเชื่อมโยงไปสู่สัจจะซ่อนสัจธรรมของชีวิตที่เป็นธรรมดาที่ทุกคนต้องเผชิญทุกข์และสุขตามวัฏจักร เป็นการบอกเล่าถึงการเดินทางภายนอก เพื่อสะท้อนสัจจะซ่อนของการเดินทางภายในจิตใจที่เราควรทบทวนและถกเถียงอยู่ทุกขณะ จิต ว่าประสบการณ์ต่าง ๆ นั้น ได้สอนสัจธรรมชีวิตอย่างไรบ้าง นอกจากนั้นก็ยังได้แสดงถึงความกล้าหาญและมุมมองในด้านบวกของการเดินทางผ่านตัวละครในเรื่องออกมาอย่างชัดเจนว่า ไม่เคยย่อท้อและยังสนุกกับการเดินทางอย่างเข้าใจวัฏจักรของชีวิตโดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขอุปสรรคปัญหาเฉพาะหน้าในปัจจุบันมากที่สุด

1.2 แนวคิดในการใช้ชีวิต คือ ความหมายระดับนามธรรมที่กล่าวถึงแนวคิด หรือข้อคิดที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่าง (4)

(4)

คล้ายคล้ายผมได้ยิน	ชาร์ลส์ ดาร์วิน อยู่ลึกซึ้ง
แข็งแกร่งจนอาจจืด	ดำรงอยู่ในหมู่มวล
จู่ๆเขาก็คล้ายฉวยได้ธง	ปักลงบนแปลงดินถิ่นรุ่มรวย
ผู้หยัดผู้ยืนหมิ่นแสนล้วน	คู่ควรยุทธ์แย่งต้องแกร่งฉกรรจ์
เนบจันรรจน์นั้นข้าว่าอาจแย่ง	หากหมายนัยได้แกร่งเพียงกล้ากลั่น
สถานะอำนาจอาจโรมรัน	แค่ครู่ยามหยาบหยันและยินดี
แต่ผู้ซึ่งอ่อนโยนสียาวยืน	ลองถามคลื่นถามลมและเพลงปี
เชื่อว่า พระอภัยมณี	ก็ทรงเห็นเช่นนี้มานานแล้ว
เว้นแต่พระบิดาผู้อาภัพ	มีดับดับดุริยางค์มิทรงแว่ว

ทัพพลีลังกาตลอดแนว

แม่นางยักษิณีผีเสื้อร้าย

ยังยอมม้วยมรณ์ด้วยอ่อนโยน

สีผุดแพรวเวทนา ณ คราโน้น

ร่างกายแกร่งฉกาจผาดโผน

ฉิ่งฉาบกระทบโศกโยนย่ำ

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 21-22)

จากบทประพันธ์ (4) กวีได้ยกตัวอย่างพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดี เพื่อสื่อถึงสัจจะซ่อนของแนวคิดในการใช้ชีวิตที่ทุกคนควรมีความอ่อนโยน ร่วมมือกัน รู้จักปรับตัวยืดหยุ่นให้เข้ากับสถานการณ์ เพื่อที่จะเอาชนะความแข็งแกร่งและการใช้อำนาจต่าง ๆ ได้ อย่างเช่น เมื่อลมน้ำร้อนมือน้ำร้อนกับสสารอื่นก็จะทำให้เกิดพลังที่ยิ่งใหญ่เปรียบได้ดังซอฟต์แวร์ที่มีพลังมหาศาล การใช้เสียงเพลง ดนตรี ศิลปะ วรรณกรรม เพื่อสื่อสารประเด็นทางสังคม ก็เช่นกันหากได้รวมตัวกับสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ อย่างถูกที่ถูกเวลา เมื่อเหตุปัจจัยถึงพร้อมจะเกิดพลังความร่วมมือของมนุษยชาติขึ้นอย่างแน่นนอน ความโดดเด่นของสัจจะซ่อนนี้คือ การใช้อุปมาอุปไมยเพื่อนำเสนอแนวคิดที่ขัดแย้งของตัวละคร “ภูผา” และ “ครู” โดยภูผาได้เสนอมุมมองตามทฤษฎีวิวัฒนาการของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน ที่ว่าธรรมชาติจะคัดสรรสิ่งที่แข็งแรงที่สุดให้อยู่รอด แต่ครูมีมุมมองที่เห็นแย้ง โดยยกตัวอย่างตัวละครในวรรณคดี ซึ่งล้วนแต่เป็นสัจจะซ่อนของบุคคลสำคัญทางการเมือง เช่น พระบิดาผู้อภัย หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่นิยมอำนาจ จัดการศึกษาของบ้านเมืองโดยมองไม่เห็นคุณค่าศิลปะ ดนตรี สัมความงามในจิตใจ สัมการอยู่บนโลกใบนี้ด้วยความรัก ใช้ความแข็งแกร่งจัดความอ่อนโยน ความงามไปจากจิตใจมนุษย์ ส่วนตัวละครพระอภัยมณีนั้น ก็เป็นสัจจะซ่อนของความอ่อนโยน และความงามที่หายไป นอกจากนี้ ยังพบอหังการแห่งกวีที่กวีแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาเพื่อคัดค้านทฤษฎีของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน โดยใช้ตัวละคร “ครู” เป็นผู้ถ่ายทอด ดังตัวอย่าง (5)

(5)

โน้มตัวไปข้างหน้าอีกหน่อยครับ

ยิ่งคำนับยิ่งรักวงจักรา

เบาเพราะรถช่วยรับน้ำหนักข้า

ลดความตึงหนักตนให้โง่งเงา

ตั้งหย่อนผ่อนตามกำลังขา

ความเร็วของใครมิใช่ครู

เสียงภูผาชวนคำนับซึ่งภูผา

ยิ่งพาข้าให้สบายเบา

ถ่วงนำไปข้างหน้านั้นถึงเท่า

เคารพเทือกเขาลำเนาภู

คั่นมิ่งมัจฉาซึ่งมีอยู่

ข้ารู้พอดีด้วยใจตน...

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 61)

จากบทประพันธ์ (5) แสดงให้เห็นถึงลักษณะของเนินที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจักรยาน ลักษณะของเนินจะเป็นที่สูงลาดชันขึ้นไป ยิ่งสูงมาก ยิ่งต้องใช้แรงมาก และต้องใช้เทคนิควิธีที่เหมาะสมเพื่อรักษาสมดุลในการขี่จักรยานตลอดจนเข้าใจลักษณะของพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากแรงโน้มถ่วง ไม่ว่าจะเป็นการโน้มตัวเพื่อถ่วงน้ำหนักไปข้างหน้า การผ่อนหนักผ่อนเบาแรงขาที่ใช้ปั่นจักรยานอย่างเหมาะสม การปั่นจักรยานขึ้นเนินรูปธรรม เป็นสัจจะซ้อนของเนินนามธรรมที่หมายถึง ปลายทางความสำเร็จที่ทุกคนมุ่งหมายจะไปให้ถึงด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งการจะไปถึงเป้าหมายนั้นความสำคัญอยู่ที่การเดินทางที่ต้องรู้จักความพอดี อยู่บนทางสายกลาง เหมือนกับการผ่อนหนักผ่อนเบาเพื่อขี่จักรยาน และต้องทำความเข้าใจอย่างชัดเจนว่า เนิน ที่ทุกคนหมายปองนั้น เป็น เนินจริง หรือ เนินลวง เมื่อใดก็ตามที่เราสามารถขึ้นสู่จุดสูงสุดของเนินจริงได้ ตอนลงเนินก็ไม่จำเป็นต้องเหนื่อยหนักอีกแล้ว แต่จะรู้สึกโล่งโปร่งสบาย เหมือนกับการปล่อยให้จักรยานไหลลงเนิน แต่หากเราขึ้นเนินไม่ได้ ก็เหมือนการติดอยู่กับปัญหาที่ไม่สามารถข้ามพ้น หรือลงเนินแล้วรู้สึกไม่สบาย ก็ควรตั้งคำถามว่า เนินนั้นใช่เนินจริงหรือเปล่า วิธีการปั่นจักรยานถูกต้องหรือไม่ เป็นดังสัจจะซ้อนของการทำงานที่ไม่สำเร็จลุล่วง และหมายถึงการเดินทางที่ยังไม่ขึ้นถึงยอดของเป้าหมายอย่างแท้จริง ซึ่งการเดินทางดังกล่าวรวมถึงการเดินทางภายนอก และการเดินทางภายในจิตใจของตนเอง

2. สัจจะซ้อนด้านสังคม คือ ความหมายระดับนามธรรมที่ดีความได้จากการอ่านบทกวีจากเรื่อง *ทางจักรว* เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ปัญหาการศึกษา และการเมืองการปกครอง

2.1 ด้านวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง คือ ความหมายระดับนามธรรมที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งในด้านพฤติกรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่าง (6)

(6)	
สำรวจราฝุ่นไรรายรอบพื้น	สำรวจจิตตื่นสำนึกได้
ก้มกราบพระประธานสะท้อนใจ	เคียดขาดหายไปหายไยคลุม
ขณะอิงพิงเสาดันเก่ากร่อน	แดดอ่อนลมเอื้อโอชะเหี่ยวชุ่ม
นกลีเกิ้ลร้องทักจากสุ่มทุม	ไม้พุ่มโหรงเหรงไหวเพลงแล้ง
	(ศิวภานท์ ปทุมสูติ, 2559: 7)

จากบทประพันธ์ (6) ภาพที่ปรากฏคือ ฉากที่เศียรพระ ความเก่าของโบสถ์ และเสียงนกที่ร้องทัก สัจจะภาพ และความหมายซ้อนที่กวีสื่อความถึงคือ โบราณสถานที่เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาที่ไร้การดูแล สะท้อนถึงสังคมปัจจุบันที่เสพและบริโภควัตถุ ระดมเงินบริจาคเพื่อสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ ขึ้นมากมายจนเกินกำลังและ

เกินพอดี เป็นการหลงในสิ่งสมมติเกิดเป็นอุปทานศรัทธาแต่ทว่าไร้ระบบและปราศจากความยั่งยืน นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความไม่จีรังของสรรพสิ่ง หมุนเวียนสัณฐานจักรเดิม ดังเช่นความศรัทธาของคนในยุคหนึ่งสมัยหนึ่งที่พอถึงช่วงเวลาหนึ่งก็เสื่อมสูญไป ความศรัทธาในวัตถุจึงไม่ใช่สิ่งที่ยั่งยืนเพราะไม่ได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ดังตัวอย่าง (7)

(7)

โลกมันเปลี่ยนนะครับ, ครูก็เปลี่ยน	ครูก็หนึ่งในเกวียนพลัดไกลถิ่น
ผมก็นกผกฟ้าหาทางบิน	ไม่ฝันรินเหงื่อโคลกลางฟอง
จิ้งหะถ้อยสวนทางแห่งภูผา	ที่มันย่ำใส่ข้าตั่งคมคร
เกวียนยนต์คั่นย่านบ้านหัวดอน	มีอายย่อนหวานไกลในรอยแรง

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 15)

จากคำประพันธ์ (7) ตัวละคร “ภูผา” ย้อนพูดกับตัวละคร “ครู” ว่า ไม่ใช่เพียงชาวบ้านที่ทิ้งถิ่น ครูและภูผาเองก็ทิ้งถิ่นเช่นกัน บทกวีนี้แสดงให้เห็นถึง อหังการของภูผาที่กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา คำพูดของภูผาก็เข้าไปกระแทกใจของครูให้ฉุกคิดถึงความเป็นจริงของชีวิต พลวัตของทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงที่ทุกคนจำเป็นต้องยอมรับและทำความเข้าใจ ภูผาจึงเป็นภาพแทนของคนรุ่นใหม่ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดติดอยู่ในกรอบความคิดเดิม ๆ และอิสระทางความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ รวมถึงสังคมให้ดีขึ้น

2.2 ด้านปัญหาการศึกษา คือ ความหมายระดับนามธรรมที่กล่าวถึงความบกพร่อง อุปสรรค หรือผลกระทบในทางลบเกี่ยวกับการศึกษาที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ตัวอย่าง (8)

(8)

คล้ายคล้ายสารภาพแต่ลำพอง	กบในหนองมองเห็นรูกบภูเขา
ข้ามองพินกลืนไฟฉายโชนเทา	ก่อนพูดกับเขาในพราวเพลิง
ย่อมรู้ด้วยเรียนรู้แล้วภูผา	เมื่อเคมีท่วมมน้ำตาเจ้
ทั้งเสียปูเสียดปลาผกหญ้าเอียง	ชวานาร่าเร้งกับสิ่งไร
รู้มากกลับรู้น้อยในรอยโคตร	ลึงโลดกับทางอิงยุคสมัย
คับแคบ, ว่าแบบบูรพ์ไม่จุนใจ	เปล่าไร้, ว่าอิสราพาคั่นเครง
ฟังสิบกและเขียดไม่เกรียดกรอด	เหมือนทุ่งปลอดชีวิตจนโหวงเหวง

เสียงจิ้งหรีดเจียบแล้วลมแผ่วเพลง

อาจยินเสียงตัวเองอยู่อิงคะนิง
(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 19-20)

จากบทประพันธ์ (8) สะท้อนให้เห็นสัจจะซ้อนของการไม่เห็นคุณค่าภูมิปัญญาดั้งเดิมหลงไปกับวัตถุนิยม ล้มเหลวในด้านการประกอบอาชีพ แต่ยังไม่ตระหนักถึงปัญหาและไม่เรียนรู้วิธีการแก้ไข ทั้งนี้เกิดจากระบบ การศึกษาที่ไม่สามารถทำให้คนคิดต่างอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมได้ ดังตัวอย่าง (9)

(9)

บางคนหรือบางใครมีไหมครับ

ที่อยากปรับราคาตามประสงค์

ไม่ต้องรอรัฐบาลเป็นว่านวงศ์

แต่ปักป้ายขายส่งด้วยเราเอง

ข้าหย่อนหินถามทางอย่างสุภาพ

แต่เหมือนดาบผ่าวงให้โพงผิง

“ใครจะซื้อล่ะครับ” บ้างครั้นเคร่ง

“ซึกี้เต็มทางเกว” บ้างเปล่งรับ

“ใครจะมีปัญญาไปค้าแข่ง

ขายแพงกว่าโรงสีที่พร้อมสรรพ

ยุ่งฉางจะเก็บตุนไว้ทุนทรัพย์

ไหนต้องจับต้องจ่ายอีกรายวัน”

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 59)

จากบทประพันธ์ (9) คำพูดของตัวละคร “ชาวบ้าน” ที่ตอบคำถาม ตัวละคร “ครู” เป็นสัจจะซ้อนของ ปัญหาการศึกษาไทยที่ไม่สามารถยกระดับความรู้ ความคิด ของคนในสังคม ให้หลุดจากกับดัก และพันธนาการของ “ความไม่มี” ได้ ทั้งที่รู้ปัญหา และเผชิญปัญหา แต่ก็ไม่กล้าที่จะระดมสมอง ร่วมมือกัน และผลักดันแนวคิด ลงมือ ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา แต่กลับยอมอยู่กับปัญหานั้นต่อไป ชุมชนจึงไม่พัฒนา รากฐานของความคิดของคนในชุมชน ในฉากนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาไทยยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม ได้

2.3 ด้านการเมืองการปกครอง คือ ความหมายระดับนามธรรมที่กล่าวถึงรูปแบบอำนาจในสังคม

การบริหารวางกฎระเบียบ กฎเกณฑ์สำหรับสังคม รวมถึงบุคคล หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับอำนาจดังกล่าว ดังตัวอย่าง (10)

(10)

สลอนรายป้ายยืมริมถนน

ฤดูถั่วไร่ต้นฝักเต็มย่าน

หลากสีหลากเบอร์ล้วนหน้าบาน

บอกกล่าวอุดมการณ์สรรค์สร้างยุค

ตอบโจทย์แก้จนกันถึงใจ

ให้และให้ประชาอยู่ผาสุก

แม้มิถามก็ราวท่านจะเห็นทุกข์
แม้ข่าวไฟสุ่มเมืองอยู่เรื่องโรม
หนึ่งก็ยื้อก็ยุติสุดกำลัง

ปลื้มปลุกปรารณาอีกคราครั้ง
หนึ่งโหมลั้มกระดานหมากรุกตั้ง
ฉุครั้งชักเย่อประชาชน

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 90)

จากบทประพันธ์ (10) แสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาและบรรยากาศของการหาเสียงเลือกตั้งที่ทุกพรรคชูนโยบายเพื่อแย่งคะแนนนิยมจากประชาชน แสดงถึงสัจจะซ่อนของปัญหาการเมืองไทยที่เรื้อรังยาวนาน เป็นการหาเสียงเลือกตั้งและแสดงออกถึงความห่วงใยต่อประชาชนเฉพาะตอนหาเสียง และให้คำมั่นสัญญาว่าจะดูแลประชาชน แต่พอได้รับเลือกตั้งกลับทำตามอย่างที่สัญญาไว้ไม่ได้ และเมื่อถึงเวลาเลือกตั้งก็วนกลับมาหาเสียงใหม่ ปัญหาที่บอกจะแก้ก็ยังไม่หมดไป จึงนำมาจัดทำนโยบายหาเสียงได้อีกครั้งแล้วครั้งเล่า โดยเฉพาะนโยบายแก้จน ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังตัวอย่าง (11)

(11)

ภาพข่าวพาดหัวตัวแม่โป้ง
จ่านำข่าวดาบดตลอดแนว
ลูปหน้าปะจมูกมูมมาม
หางหัวขั้วคะแนนนับแสนนิ้ว
จึงกระตุกกระเดี้ยของแผ่นดิน
ตบเท้าทวงคุณและทวงคำ
พิมพ์เก่าซ้อนทับฉบับใหม่
เมื่อแก้ไจทย์แก้ไขไม่ชัดเจน
มีอบยงพาราภิพาเลียด
ปิดถนนตะโกนสิทธิ์ประชานิยม

มีอบชวานายัดโยตั้งธงแถว
ยังมีแคล้วเจ็บตัวจากหัวคิว
หมุ่หมาคานสอดลั๊กถอดตัว
ลื้อลื้อคิ้วหอบเป็นกอบกำ
มิทนกินแกลบทรายได้ต่ำ
นโยบายง่ายำดั่งกรรมเวร
มีอบลำไยมังคุดขึ้นชุดเข่น
เชือกทุกเส้นกระหวัดมัดปมปม
มาเคียวเดือดยกระดับคับแค้นขม
แจกมหาประชาคมให้สมกัน

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 67)

จากบทประพันธ์ (11) กวีกล่าวถึงภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ที่แสดงให้เห็นสัจจะซ่อนของปัญหาสังคมด้านการเมืองการปกครอง ที่เกิดจากระบบที่ล้มเหลว การทุจริตคอร์รัปชัน ก่อให้เกิดมีอบประชาชนหลายกลุ่ม เช่น มีอบชวานา มีอบลำไย มีอบยงพารา ภาพของมีอบก็เป็นภาพแทนของหลากหลายปัญหาที่สะสมทับถมกันมาช้านาน ไม่ได้รับการแก้ไขทั้งระบบอย่างจริงจัง และจริงจัง จึงเกิดเป็นภาพซ้ำของปัญหาเดิม ๆ ที่มีทุกยุคสมัย

3. สัจจะซ้อนด้านเหนือโลก คือ ความหมายระดับนามธรรมที่ตีความได้จากการอ่านบทกวีจากเรื่อง *ทางจักรวาล* เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ภูตผี และเทวดา

3.1 ภูตผี สิ่งลี้ลับอยู่เหนือธรรมชาติ ปรากฏตัวในรูปแบบที่เห็นเป็นรูปร่าง และไม่มีรูปร่าง เป็นดวงจิตวิญญาณของผู้ที่ตายแล้ว ดังตัวอย่าง (12)

(12)

กึ่งจริงกึ่งฝันได้จันทร์สลัว

มองลอดม่านกึ่งไม้ใบบัง

เสียงนางขับลำนำในลำลึก

ค่อยเลื่อนภาพนางกว้างคว้นเทียน

ข้าพยายามขยิกพลิกตัว

แขนขาเหมือนถูกตรึงขึงกาย

ร้องเรียกภูผาไปสุดเสียง

เสียงสุดท้ายคล้ายตื่นรู้ตน

ในช่วงขณะยืมน้ำรินหลัง

หญิงหนึ่งนั่งสง่างมได้ร่มตะเคียน

ราวรู้สึกรู้สาเวลาเปลี่ยน

มีเสียงคนขับเขี้ยวแววควาย

ผงกหัวมิได้ตั้งใจหมาย

กดทับด้วยชายสามสี่คน

ไร้สำเนียงใสเสือกเสือกสลด

หลุดพ้นอาเพศเหตุการณ์

(ศิวภานนท์ ปทุมสูติ, 2559: 53)

จากบทประพันธ์ (12) แสดงให้เห็นว่า ตัวละคร “ครู” ได้พบกับประสบการณ์เหนือโลก คือ พบเจอผู้หญิงสง่างมได้ต้นตะเคียน และกลุ่มผู้ชายที่มากดร่างกายไว้จนขยับไม่ได้ สถานการณ์ดังกล่าวไม่สามารถพิสูจน์ถึงที่มาที่ไปได้ สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องนางตะเคียนและผีอำ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ยังคงมีอยู่ในสังคมปัจจุบัน เป็นสัจจะซ้อนของความหลงไปกับมายา ไม่ได้อยู่กับสัจจะความจริง เผลอสร้างภาพในจินตนาการไปตามความเชื่อ และความกลัว ซึ่งความเชื่อเรื่องนางตะเคียน สิ่งที่เป็นความเชื่อและยังคงมีอยู่ในสังคมปัจจุบัน จริงไม่จริงไม่อาจทราบได้ แต่ในเรื่องนี้น้ำเสียงของกวีมิได้ต่อต้านว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีอยู่จริง

3.2 เทวดา ชาวสวรรค์มีกายทิพย์ ตาทิพย์ หูทิพย์ และกินอาหารทิพย์ เชื่อกันว่าช่วงที่ถือกำเนิดเป็นมนุษย์ได้ประกอบคุณงามความดี เมื่อละสังขารจึงได้เป็นเทวดา ดังตัวอย่าง (13)

(13)

บึงรบกบ่อร้างข้างถนน

ใต้ต้นฉำฉาตะวันตก

ขณะพักร่อนผ่อนคลาย	เสียงกบเดี่ยวดายร้องขานน้ำ
คิดถึงนิทานนระับครุ	ภูผาป้องหุบในลมร่า
กบเรียกเทวดาเมื่อฟ้าดำ	เมฆย้อยคล้อยต่ำกระหน่ำนอง
น้ำหลากรากท่อนขอนไม้	ได้ใจกบอิงฟุ้งบึงหนอง
เล่นกบไต่ขอนโตดคุคลอง	ขุดรูอยู่ร่องรอบวาริ
ครั้นเมื่อขอนไม้ไร้ชีวิต	เพรียกเสียงใช้สิทธิ์ทุกทิศที่
ขอสิ่งใหม่ให้เราแต่โดยดี	เก้าอี้เทวดาก็ร่อนรน
จึงส่งนกกระสามาแทนขอน	นิทานกบจบตอนใต้ปีกขน
ไพร่ฟ้าข้ากบจบตัวตน	ญาติกบจบสกลทันอาดูร
	(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 69)

จากบทประพันธ์ (13) แสดงให้เห็นถึงนิทานที่สะท้อนความเชื่อเรื่องเทวดา ซึ่งเป็นสัจจะซ่อนเหนือโลก ในเรื่องเทวดามีบทบาทแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เสกขอนไม้ในครั้งแรกมาเป็นผู้นำให้เหล่ากบ และเมื่อกบไม่พอใจเทวดาจึงเสกนกกระสาให้จนกบถูกนกกระสาจับกินทั้งหมด นิทานนี้เป็นภาพแทนของความเชื่อเรื่องเทวดาที่คนเฝ้าร้องขอ เฝ้าอธิษฐานให้เกิดปาฏิหาริย์แก่ชีวิต จนบางครั้งพึงพาสัจจะศักดิ์สิทธิ์มากกว่าพึ่งพาตนเอง ทำให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง เพราะมัวแต่ฝากความหวังไว้กับเรื่องเหนือโลกมากเกินไป

3.3 เวทมนตร์คาถา เป็นสัจจะซ่อนเหนือโลกที่ไม่ปรากฏเป็นรูปร่าง แต่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมที่มีการสวดจากบทสวดที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อว่าจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ ดังตัวอย่าง (14)

(14)	
สองเราในรังรอชะลอช้า	ไร่นาป่าเถินเนินสูงต่ำ
ลุตลาตญาติอารยธรรม	เสียงกระหน่ำเสาะเข็มสะท้านทรวง
ปั้นจั่นยักษ์ปักหลุมเมืองขยาย	อิฐหินดินทรายจำแลงสรวง
ทั้งแนวนอนรุกไล่ไร่นารวง	แนวตั้งตั้งเสียดดวงดาริกา
ยন্ত্রกรรมหลามไหลในลานจอด	ไม้ใหญ่ผลิยอดเหนือลานหญ้า
ห้างหอข้อสรรพสินค้า	รายมนตร์คาถาธนาภิวัดณ์
	(ศิวกานท์ ปทุมสูติ. 2559: 66)

จากบทประพันธ์ (14) แสดงให้เห็นถึงภาพของความเจริญที่เข้ามาในชุมชน โดยกล่าวถึงปรากฏการณ์เหนือโลกได้แก่ จำแลงสรวง และร่ายมนตร์คาถาธนาวิวัฒน์ จำแลงสรวง หมายถึง การเสก การแปลงเป็นสวรรค์ และร่ายมนตร์คาถาธนาวิวัฒน์ หมายถึง การใช้คาถาสกดให้คนหลงอยู่ในมนตร์ของทุนนิยม การจำแลงและการร่ายมนตร์ดังกล่าว จึงเป็นภาพแทนของการหลอกลวงของวิถีเมืองที่เข้ามาในชนบทผ่านนายทุนที่ได้กว้านซื้อที่นาไรจากชาวบ้าน เพื่อนำมาสร้างห้างสรรพสินค้าที่คนในชุมชนหลงเชื่อต้องมนตร์สะกดว่า ห้างสรรพสินค้าเป็นดังสรวงสวรรค์ของพวกเขา

บทสรุป

วรรณกรรมเรื่อง *ทางจักรว* ได้ใช้ความหมายรูปธรรม ได้แก่ การเดินทางโดยจักรยานของตัวละคร “ครู” และ “ภูผา” เพื่อเป็นสัจจะซ่อนสื่อความหมายนามธรรมถึง การเดินทางของชีวิต การรู้จักวิถีชีวิตจักรยาน วิถีเดินทาง เข้าใจสิ่งแวดล้อม ปัจจัยต่าง ๆ ในการเดินทาง มีสัจจะซ่อนที่ซ่อนอยู่คือ วิถีการใช้ชีวิตของแต่ละคน ควรเริ่มเรียนรู้ สังเกต และเข้าใจสิ่งแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ ในชีวิต อย่างถ่องแท้ รู้แก้ปัญหา มีสติอยู่กับปัจจุบัน รู้จักปรับตัวยืดหยุ่นอย่างเหมาะสมและมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

ในด้านสังคม กวีเสนอมุมมองด้านสังคมผ่านผู้คน สถานที่ องค์ประกอบของธรรมชาติในเรื่อง บทสนทนาของตัวละคร และการรับสารต่าง ๆ ที่ปรากฏผ่านตัวละครในเรื่อง แสดงถึงสัจจะซ่อนของวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากอดีต แต่ปัญหาสังคมกลับหมุนเป็นวงกลม ปัญหาเดิมสะสม เป็นสัจจะซ่อนอีกชั้นของระบบการศึกษา และการเมืองการปกครอง ที่ไม่สามารถทำให้คนและพลเมืองในประเทศสามารถพัฒนาวิจิต โดยหลุดจากพันธนาการของวิจิตแบบเก่า สู่วิจิตใหม่ที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดูแลประชาชนก็ขาดการแก้ไขอย่างเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ และขาดการแก้ปัญหาอย่างบูรณาการครบวงจร นอกจากนั้นยังสื่อถึงสัจจะซ่อนของปัจเจกชนที่มีกิเลสเป็นสิ่งยั่วยู่ให้ยอมศิโรราบกับลาภ ยศ สรรเสริญต่าง ๆ ไม่ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มุมมองใหม่ นวัตกรรมใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาดตนเอง ชุมชน และสังคมอย่างจริงจัง เรื่องปากท้องและความขาดแคลนของคนก็ยังเป็นปัจจัยกระตุ้นให้คนมีกิเลสยังต้องการวัตถุหรือระบบทุนนิยมมาเติมเต็มความไม่มีของตนเอง ระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อวิจิตที่ผลิตซ้ำแบบเดิม ส่งผลให้ปฏิบัติแบบเดิมตลอดจนภาพรวมของสังคมยังขาดระบบและกลไกรวมถึงบุคลากรที่มีความมุ่งมั่นและแก้ปัญหาอย่างครบวงจร วิถีจักรของปัญหาในสังคมจึงเดินทางเป็นวงกลมแม้ว่าจะผ่านมาก็ยุคสมัยก็ตาม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กวีนำเสนอสัจจะซ่อนผ่านฉากต่าง ๆ หลายเหตุการณ์ หลากหลายมุมมอง แต่ยังคงไว้ซึ่งแก่นหลักของเรื่อง ได้แก่ สัจธรรมและวัฏจักรของชีวิต ผ่านสัจธรรมและวัฏจักรของสังคม ในขณะเดียวกันกวีก็ได้ใช้น้ำเสียงในการประพันธ์ที่แสดงถึงความหวัง พลังบวก และกำลังใจในการแก้ปัญหา ทำให้

เรื่องนี้แม้จะมีสัจจะซ้อนจากรูปธรรมไปสู่นามธรรมอย่างลึกซึ้งอยู่หลายชั้น แต่ยังมีทิศทางเดียวกันคือเป็นสัจจะซ้อนที่นำทางผู้อ่านไปสู่แก่นหลักของเรื่อง ทำให้วรรณกรรมมีเอกภาพโดดเด่น การสื่อสารเจตนาของกวีจึงมีความชัดเจนและจับใจในทุกฉากตอน นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า สัจจะซ้อนด้านชีวิต สัจจะซ้อนด้านสังคม และสัจจะซ้อนด้านเหนือโลก มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันจากความหมายหนึ่งสู่ความหมายหนึ่งที่ซ้อนอยู่ เป็นความหมายเล็ก ๆ ที่เชื่อมโยงกันเป็นสัจจะซ้อนของความหมายใหญ่ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นพหุหน้าที่มีความสำคัญต่อการเล่าเรื่องและนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณค่าทางปัญญา โดยกวีได้รจนาผ่านกลวิธีที่หลากหลายเพื่อสื่อสารสาระสำคัญของเรื่องให้ผู้อ่านได้ขบคิด และจินตนาการตามตลอดเรื่อง

เกี่ยวกับผู้เขียน

ณประภาพร รุจจนเวท: นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วรวรรณ ศรียาภัย: รองศาสตราจารย์ ดร. และอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์: อาจารย์ ดร. และอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ศราวุธ หล่อดี: อาจารย์ ดร. และอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร, กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *วรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัยรัชกาลที่ 9 ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา*.

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

กุหลาบ มลลิกะมาส. (2520). *วรรณคดีวิจารณ์*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เจตนา นาควัชระ, และ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2520). *วรรณคดี: วรรณคดีวิจารณ์วรรณคดีศึกษา*. โครงการตำรา

สังคมศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ดวงมน จิตรจำนงค์. (2536). *สุนทรียภาพในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์สยาม.

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (2518). *แนวทางการศึกษาภาษา กวี การวิจัยและวิจารณ์*. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

رينฤทัย สัจจพันธุ์. (2523). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรวรรณ ศรียาภัย. (2565). *ภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่*. เดอะบุ๊คส์พลัส.

ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2559). *ทางจักรวาล*. แพร่สำนักพิมพ์.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2523). *วรรณคดีวิจารณ์*. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2539). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). เอส. อาร์. ฟรินตัง แมสโปรดักส์ จำกัด.